

rainak mélypszichológiájához. Személyiség és szerep vizsgálatában valósul meg egy sajátos magatartásforma. „...[...] a lírai ének a megszólított közösséghez való viszonya sajátos önmeghatározást tesz lehetővé: egyrészt fennáll közöttük egyfajta ellentét, ami egyrészt a népből kiemelkedő, istenek szavát és akaratát hirdető vátesz retorikailag kimunkált, egyszerre zord, kíméletlen és ünnepélyes tónusú beszédében nyilvánul meg, másrészt monológiájában tetten érhető a közösséggel való együttérzés és az összetartozás megteremtésének gesztusa is”.³⁷

A kollektív traumatapasztalat és a személyes fájdalom együttérző ragaszkodásá magasodik az utolsó részben. Vörösmarty „itt élned, halnod kell” elkötelezett figyelemztetését halljuk ki a sorok között. El kell fogadnia az elkerülhetetlen szenvedést, a megnyugvás titka pedig a belső csend, melyből egyenes út vezet a békéhez.

Valami furcsa összehangolódás,
Valami ritka rend –
Széthúzó erők erős egyensúlya,
Mély, belső bizonyosság idebent –
Bizonyosság, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen.³⁸

A megőrzött értékekhez pedig hozzá kell adni azt a többletet, amit összmagyarnak nevezünk, hangsúlyozza Láng Gusztáv, mert úgy véli, a különbözőségek összessége is hozzájárul a magyarság arcélének kialakításához, nemcsak a hasonlóságok.³⁹

³⁷ BARANYI Norbert, „*Én csak széthulló önmagamtól félek*”, *Személyiség és szerep Reményik Sándor költői önértelmezésében* („Szirt a habok közt” – Tanulmányok Imre László 70. születésnapjára, szerk., GÖRÖMBEI András, Unikornis Kiadó, Budapest, 2014, 457.)

³⁸ *Korszerűtlen versek, i. m.* 420.

³⁹ Vö. LÁNG Gusztáv, *Tiltakozó szomorúság, Esszék, tanulmányok*, Savaria University Press, Szombathely, 2015, 258.

*Kriegel Zsófia**

megengedő szerkezet

nevetni kell, nevetni minden
és a hasunkat fogni,
ahogy átgázolunk az életen
mert nevetni ér, nevetni mindezen
hogymilyen okos vagy
vagy, hogy én azt képzelem
hogymilyen messzire elér már a két kezem
hogymilyen két szendvics közt
milyen választékosan étkezem

mert nevetni jó, nevetni rajtatok
és várni a találka percét,
míg utánad kajtatok
nevetni szabad, nevetni nagyobb
műveltebben, szebben, nálam jobban,
a filozófiailag szofisztikált alteregódon
nevetni fennhangon, szinte fület bántó módon

mert nevetni kell, és ez nem megengedő szerkezet
ez szintiszta kell, mert ez más nem lehet
ez külső parancs és belső készítés is egyben
ez csilingelő reflex a belső füledben
ez egyensúlyt ad az amúgy ingatag kötélnek,
ettől a grafiton erő fut át a ceruzád hegyében
és nem kételkedsz már annyit a magad erejében
és nem tétlenkedsz már, amikor lehetne
valahogy téged is átállít erre a kötelező keretre
ami nem kívülről szabályoz, belülről vezet
ami felpörgeti lassan az életkedvedet
hogya zene ritmusára lépsz, és nem felhergel a dallam
inkább megtalálsz a nyugalmat fesztelen-magadban

* Válogatás az Eszterházy Károly Egyetem, a Miskolci Egyetem és a Babeş–Bolyai Egyetem nemzetközi hallgatói irodalmi pályázatából

és ruganyos lépteid közben azt veszed észre
 hogy máshogy gondolsz már erre az egészre
 pedig nem lettél bölcsebb, és sokkal boldogabb sem
 csak addig hitegetted magad, míg én is elhittem
 nevetni kell, nevetni minden rosszon,
 nem hagyni, hogy az érzés lassan elrohasszon
 nevetni kell, mert lesz még pár rész, amit kezelni nem lehet
 de nevetve könnyebb átvészelni még pár hetet
 vagy hónapot, több szerencsével éveket
 nevetni kell, de nem úgy, hogy nekem te kívülről engeded.

Kun Ágnes Katedrálisod

szépre terveztem
 kapuját nyitod
 résnyre hagytam
 nem egyszerű betérni
 e templom csak tenyérnyi
 de ékes tenyere
 bora s kenyere
 a mindnek

megszépült látomások jönnek
 és édes íze van a könnynek
 nem az ajkak vénáim lüktetik
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi
Kisangyal, ideje lenne aludni –
 hallom anyám egykori hangján
miserere nobis
 no biz'
 – mondták otthon gyakran –
 ki elmégy innen
 könnyen mebuggyan
 s nem lesz uramisten
 csak otthontalan
 hogy mi tört én tudom
 mi tört te letudod
 arcom picasso-festményé tört
 már el sem képzelem
 mert lelkemből el nem tűnt
 az a félelem

Holtan-halkan
 voltam bajban
 tejben-vajban
 fűrésztöttél
 belelőktél – nem fúltam meg
 tisztességgel elvezettél
 megmentettél
 szűnj meg szánj meg

ezüstös lágyan lehulló baldachinod
 a késő-őszi fáradt égbolt mása
 mézédés lényedet csak sugallni tudja
 képmásod szelíd pillantása

letűnt idők már ezek
 ősi kezek
 tartottál – tartottak
 templomod ékes e tornak
 megfelelek – meg – megy tovább

Meggyet bontok a kertben
 hallgatom a kakas szonátáját
 eltűnődök hol is kezdjem
 nézem a fecskék táncát
 te meg bent ülsz
dona eis requiem
 hagyom az érzés vigyen
 templomodba holtan-halkan
 bent ülsz érzem egy fotelban
 hinni hinni folyton hiszem
 kincsem csak egy kőszerszám
dona eis requiem
sempiternam

Fedák Anita

A babázó bábozó

A gnómra az ungvári Korzón sétálva az egyik kirakatban figyelt fel a férfi. Magában csak szatócsoboltok elkeresztelt üzletben az óriásgombolyagok mögül egy kedves, játékos figura mosolygott rá. Valami furcsa volt ebben a kissé torzra sikerült toprongyos babában. Valami élő. Nem a pillantása, de még a mosolyra húzódo szája s a mimikája sem ragadta meg annyira a figyelmét. Inkább a kezével tett apró mozdulatban volt valami egészen „emberi”.

– Elnézést, eladó az a baba a kirakatban? – tette fel a kérdést a kilépő idős hölgynek, aki egy seprűvel a kezében próbálta ide-oda seperni a bejárati lábtörlőről az odatapadt sármaradványokat. Az eladónő a kirakati üvegre mutató keze irányát és pillantásának követését próbálta elkapni.

– De furcsa. Ott a sok gyönyörű kelme, és magát meg a bábu érdekli? Egyébként ön a második ember, aki meg akarja venni ma azt a bohócot – fejét csóválva nézett rá méltatlankodva a nő. – Sajnálom, nem eladó. Ő a kabalánk. Amióta kitettük az áruk közé, a bevételünk a duplájára nőtt. Szinte vonzza a vásárlókat. Pedig Olgának olyan idétlenül sikerült most.

– Olga a készítője? – kutakodott tovább a baba „származását” kiderítendő. – Néte azt is meg tudná mondani, hol találom?

– Hogyne. Olga Faber a neve. A helyi rádió és televízió dekorátőre. A bábszínház „színeszeinek” megálmodója, ahogy emlegetni szokta magát. De mellékkeresetként szívesen vállal ilyesmit is: kirakatbabákat készít. Sőt, ha jó kedvében találja, még magát is megfigurázza.

Utóbbi mondata kicsit sejtelemesen, ugyanakkor ironikusan hangzott, így a férfi nem is tudta hirtelen hová tegye az egyéniségére szabott értelmező kézi szótárában. Megköszönve a kapott információt még egy utolsó pillantást vetett a kirakatra. Hirtelen olyan érzése támadt, hogy a bábu arca és kézmozdulata annyira harmóniában van, hogy a körülötte lévő portékák szinte kelletik magukat: vegyél meg, neked én kellek! Ennyi lenne a titok? Nem, gondolta. Ennek utána kell járnia. Végül is újságíró, talán jó tárca is lehet belőle a hétfégi irodalmi oldalon. De hol keresse a nőt? A színházban vagy valamelyik stúdióban?

Olga egy fiatalkori baklövése miatt soha nem élhette át az anyaság érzését. Talán ezért is döntött úgy, hogy a képzőművészeti akadémia befejezése után egy bábszínházi kurzust is elvégez. Ismerőse szólta, hogy egy kisvárosban díszlettervezői állást hirdetnek a helyi bábszínházban. Nevét megváltoztatta, és azonnal kapott a lehetőségen. Távolságától elfelejti majd elveszített gyermekének fájdalmas emlékeit. És éli majd a magányos nők színtelen életét.

Olga nem szerette, ha a keze alól kikerült babákat játékszerként kezelik. A figurák

nagy részét tulajdonképpen nem gyerekeknek készítette. Pontosabban vannak nekik számtalan darabok is, de a többség valamilyen más, inkább komoly felnőtteknek való...

Otthonát szerette műhelyként definiálni. Az oda belépő idegennek az az érzése támadt, mintha a kis művészi alkotások gazdája naponta „játszana velük”. Ez így is volt. Egy-egy fáradt napja után Olga levette a konok igazgató és lusta kolléga figuráit, odaültette a konyhaasztal székére, és kiadta rájuk minden dühét, amit a való életben, sajnos, nem tehetett meg. Szerencséjére a babák nem tudtak visszavágni, így a nőnek maradt az elégtétel, hogy „akkor most jól kiosztotta a főnökét és a szemtelen kolléganőjét is”. Azonban a rejtély, amely körülvette valójában a babáit, az Olga titka maradt. Pontosabban a talány csak addig a pillanatig volt misztérium, míg egy magas, elegáns férfi át nem lépte a nő küszöbét. Zsurnaliszta az egyik helyi lapnál, így mutatkozott be. Interjút akar készíteni vele, a különleges művésszel. Ezt mondta. Olga nem kérdezett. Ráhagyta. Behívta a nappaliba a férfit, és helyet kínált.

– Embertípusokat is megmintáz? – tette fel az első kérdést, amelyből nem derült ki, hogy ez már a riporthoz tartozik, vagy csak a pusztán emberi kíváncsiság hozta ki belőle.

– Kedvenc témám a történelmi és irodalmi személyiségek megformálása – válaszolta Olga. Ha már így belevág a közepébe, ő is mellőzheti az udvarias bevezetőket. Meg sem fordulva, hirtelen felnyúlt a jobb oldali szekrény polcára. A férfi a kézmozdulatát követte. XIV. Lajos parádézott ott Napóleon és I. Péter mellett. A nő azonban egy közöttük szerényen meglapuló, kopaszodó, kistermetű férfi babát vett le.

– Felismeri? Nem? Pedig jelentős szerepe volt a magyar történelemben. Konkrétan az ungvári vár történetében. Ő az utolsó Drugeth gróf. 1689. május 26-án 38 éves korában, számtalan palotáinak egyikében, a Báthory Erzsébetről elhíresült csejtei várban, teljesen váratlanul meghalt Drugeth Vendel gróf, címzetes ungi főispán. És vele a Drugeth család közel ötszáz éves családfája férfiágon teljesen kihalt. A források szerint megmérgezték. Mikor a róla készült babut formáztam, azt próbáltam az arcán megörökíteni, hogy átérzte-e a felelősséget, hogy nem nemzett utódot. Hogy bármikor bekövetkező halálával egy történelmi magyar család halálra lett ítélve – a lámpafény felé tartva a figurát kissé igazított az akkori kornak megfelelő ruházatán.

– Bevallom, a könyvekből ismert személyek babaként másként hatnak rám – folytatta Olga, és a férfi barna szemei közé fúrta fürkész tekintetét. Folytatva a hangos töprengést a jóképű beszélgetőtársa szemébe nézett, és az sem kerülte el a figyelmét, hogy míg beszélt, a férfi minden apró pillarezdülésnél sóhajtott egy aprót. – Azért, mert amikor az arcukat készítem, elsősorban arra törekszem, hogy egy-egy jellegzetes kifejezést is kiemeljek a személyiségükből. Ez itt a gögös uralkodó, a felfuvalkodott és úrhatnám városi polgár, a pöffeszkedő török szultán, a szemérmetlen párizsi kurtizán... – és sorba mutatja a polcokon a babákat. – Ez a dölyfös, ez a pökhendi, ez a becstelen, ez az önhitt, ez az önelégült, ez a kevély, ez a hiú A kis hercegből. Általában könnyen megválnak egy-egy műveimtől, de volt olyan is, amely készítés közben nagyon a szívemhez nőtt. Ez a középkorban élt orosz gróf figurája, tőle eddig még nem tudtam meg-

válni. Milyen furcsa, mintha hasonlítana egy picit magára – a hirtelen feltörő apró kis kacagása szinte körbefonta és beragyogta a polcokon gunnyasztó sok élettelen bábút. Az idegen nem sejtette, hogy a baba szorosán köthető Olga múltjához. Az akadémián az a moszkvai magas orosz volt a nagy szerelem. És ez a baba, ha már szimbolikusan is, Olga gyermeke volt. Az eltitkolt gyermeke, aki soha nem élvezhette az igazi anyaság melegét, hiszen Olga döntése után... meg kellett halnia.

– Minden kornak megvolt és megvan a jellegzetes figurája. Akinek emberi tartása, becsülete, hazájához való hűsége példakép maradt az utókornak. Vagy mindezeknek a hiányában vált az utókor számára halhatatlanná. De miért? Én ezeket az emberi értékeket akartam megformálni: ha úgy tetszik, a babákban „életre” kelteni – folytatta a nő, immár komolyan, miközben egy szép arcú parasztlány ruháját simította végig. A férfi azonnal felismerte a vonásokból, mennyire hasonlít készítőjére, az „anyjára”.

Utóbbi mozdulata közben Olga elárulta a férfinak, hogy ő egyben fodrász, varrónő, csizmadia és masamód is. Minden általa készített figura öltözékét egyedül tervezi és készíti. Egy baba megformálása általában napokig is eltarthat, magyarázza. A megfelelő ruhák megvarrása a munkáigényesebb, teszi hozzá.

– Előfordult, hogy az egyik kosztümfelsőmet áldoztam fel a babaruha miatt, de az ilyesmi számomra soha nem okozott gondot. A figura jelleméhez éppen az a szín és anyag illet, nekem meg lett egy új mellényem – mosolyodik el.

– Senki sem meri megmondani a másíknak nyíltan, hogy milyen hazug, önző, hűtlen vagy becsstelen ember. Vagy mennyire bátor, önzetlen, segítőkész és empatikus, hiszen azt különbözően értékelheti a másik fél. De egy történelmi figura bábujába bújtatva az illető jellemét, sok minden átértékelhető. Ha Nagy Péter cár arcvonásaiban magát ismeri fel, kit érdekel, hogy zsarnok és kegyetlen uralkodó volt. Ha azonban kicsit jobban odafigyelne, mást is meglátna a baba arcán, a tartásán, a beállított mozdulatán.

Ekkor ugrott be a férfinak, hogy mi valójában a titok, ami körüllegi a bábkészítő babáit. Hirtelen bevillant a kirakati gnóm figurája. Így rá is kérdezett:

– Olga, maga olyan babát is készít, ami a ma élő emberek belső értékeit hordozzák magukon? Engem, például, kinek a figurájába bújtatna a mostani beszélgetésünk után?

Olga válasza csak egy sejtelmes mosoly volt, és szótlánul odanyújtotta a férfinak a hosszú ideig féltett orosz gróf bábuját.

– Tudja, van egy lányom. Egyedül nevelem már 10 éve, mióta az édesanyja meghalt – mondta váratlanul a férfi. – Gondolja, hogy örülne egy fiú babának?

– Nem tudom, de ha gondolja, akkor készítek majd neki sok szép különleges babát – mondta Olga, és amit már évek óta nem tett: elpirult.

Amikor az újságíró hazafelé tartott zsebében a különös bábuval, a gondolatok egymás után cikáztak a fejében. De azt már biztosan tudta, hogy Olga személyében megtalálta végre azt a nőt, akit immár tíz éve keresett édesanyjának. Boglárkának. Az ő babájának. A kislányának.

György Alida

Varratnyomok

Három napja ment el,
azóta véded magad az esőtől,
nehogy elfelejtse a szagodat,
úgy hagyta a kóccokat is a hajadban,
hogy láthassa majd:
érintetlen maradtál.

Tegnap azon gondolkodtál,
hogyan kell meztelen fotót készíteni,
mert biztosra akartál menni,
visszatér,
de a kiscicák mindig megzavartak,
mert akkorára nőttek,
mint a diófa a ház előtt
és féltetni kellett tőlük a csecsemőket,
akik nem látták az éles karmokat,
csak a szőrszagú dorombolást.

Sosem köhögitek fel a szőrcomókat,
nem mertek kiejteni a szátokon semmit,
csak nézitek a test emlékezetét,
ahol a simogatások nem,
csak az ütések hagytak nyomot.
Ő szívesebben viseli a varratok helyét,
mint a köztetek levő szakadást.

Kispál Dániel

Töredékek egy halottról (III/1.)

1

„Karcúsítjuk árainkat!” Ezzel a szlogenel fogadta vendégeit a város új bisztrója. Egy vegetáriánus hely, ahol alkoholt és később persze húst is felszolgáltak. Néhány hét alatt sikerült tönkretenniük az amúgy sem sikeres konkurenciát. Apám álmát.

Az általános iskolát kezdtem, mikor apám megunta a kisparaszti életet. Bikát és teheneket vettünk. Bővítettük az istállót. Ekkoriban halt meg nagyapám. Nagyanyám nem bírta az egyedülletet. Könnyű volt őt meggyőzni, hogy költözzön hozzánk. A házukat eladták. Az örökös apám lett. Egyetlen gyermekük.

Mielőtt az állattartás gyakorlata a mindennapjaink részévé vált volna, apám feladta. „Majd a holnapi naptól teljes erőbedobással.” Mondta néhány sör után még a lelegején. Anyám az első nap hajnalán hosszan tekintett apám szemébe. Az szédült volt a korán keléstől. Ide-oda mászkált a házban. Csak a makacssággal tartotta vissza, hogy össze ne zuhanjon a konyhakövön. Büszkesége nem lehetett. A büszkeség egyedül anyám kiváltsága volt, vele szemben nem állt meg senki megsemmisülés vagy tartós veszteségek nélkül. Másodpercek óta bámulta apámat, aki úgy foszlott szét a tekintetében, mint egy felmosóröngy. Majd anyám rámosolygott apámra, és néhány hónapig vállalta a munka nagy részét. Az állatok végül vágóhídra kerültek.

Innen származott a kis falatozó tőkéje, ami már az első évben sem termelt nyereséget. Ha egy kisvárosi étkezőben nem kínálsz alkoholt az étel mellé, megbuktál.

Apám gyakran mondogatta, hogy nem mocskoljuk be a helyet. Aztán mintha ez a rögeszméjévé vált volna. Mielőtt belépett a falatozó ajtaján, minden alkalommal megállt a küszöbön, és csak nézte a termet. A pult kopottas volt. A falak szárazak, szinte kiáltoztak a festékért. Az asztalok billegtek az egyenetlen padlón, a székekben fityegő szálkák minden héten áldozatot követeltek. De apám csak állt ott némán és békésen. Néha még mintha mormolt is volna magában valamit, mint az öregasszonyok a templomkapuban, de valószínűleg csak képzelődtem. Csak látomás volt. Ahogy a napi két-három embernél több vendég is csak az lehetett. Mindenesetre néhány évig kihúztuk.

Tizennégy évesen apám sörözni vitt.

2

„Szobánk falai repedeznek. Sarkaiban pókok tanyáznak, hálóiakat szövik. Mikor végeznek, mozdulatlanok. Várnak. Macskák bújnak meg a sötétben a szekrények

alatt. Tyúkok kezdik ki a szőnyeget. Disznók rőfögése tölti meg étellel a nappalokat. Egy korcs járörözik az ágy körül. Nekünk pedig minden nap ki kell simítanunk a lepedő gyűrődéseit. Egyik oldalunkról a másikra fordulni. Kinyitni és becsukni a szemünket. Pontosan akkor, amikor kell. És a repedések majd részleteket mutatnak a világból. A pókháló organikus egésszé formál mindent. Macskahúgy csípős bűzéből szűrjük ki az oxigént. Tyúkok kotkodálása, disznók rőfögése adja meg napjaink ritmusát, és az ágy körül caplató korcs vigyáz ránk, hogy el ne felejtjük, itt a helyünk. Ez a szeretet.”

Apám a repedezett, poros földre köp. Ledönti maradék sörét. Hajába túr. Sosem láttam még ilyennek. Sosem hallottam még tőle hasonló szavakat. Amilyenek csak a könyvekben vannak leírva.

Nem mondom neki semmit. Arcom rezzentelen. Pár perces csönd áll be közöttünk. A nap egyre magasabban jár az égen. Átöleli, megrágja és kiköpi a várost. Dunsztos, párás hőség telepedik rá az utcákra. Apám hunyorog, nem bírja az erős fényt. „Még a szart is kirohasztja belőlünk” – mondja, majd feláll, és hoz egy újabb kört.

Amikor visszafelé jön, és kilép az ajtón, észrevétlenül végigmérem. Mégis olyan, mint mindig. Ugyanaz a farmer, ugyanaz a póló, ugyanaz a testtartás. Anyám veszekszik vele, mert folyton egyféle ruhát hord. Apám nyugtatja. „Lehet, de az mindig ki van mosva.” Sosem büdös, mint a hajléktalanok vagy a cigányok. „Lehet valaki ápolt attól, ha egyfelét hord.” De anyám nem nyugszik bele. A ruhászekrény elé állítja apámat. Szemlét tart. Inget, pólót, nadrágot mutat. Apám nem figyel. Illetve csak úgy tesz, mintha figyelne. Anyám tudja ezt, de nem törődik vele. Apámmal lehetetlen vásárolni. Órákig válogat, felpróbál, válogat, megint felpróbál, nézi, hogy van-e valamilyen hiba a ruhán. A varratoknál, a cipzárnál, a gomboknál. Bizalmatlan. Amikor kiválasztja a megfelelőt, még tesz néhány kört a boltban, aztán hazamegy. „Most nem volt kedvem hozzá” – mondja otthon anyámnak, aki másnap visszazavarja a ruhaboltba. Akkor megveszi, és mindig azt hordja. A régiből meg idővel munkásruha lesz.

Jön ki apám az ajtón, hunyorog, lehorgasztja a fejét, emlékezetből közlekedik. Teste feloldódik a tompa hőségben, ruhája magába szívja az izzadságot. Anyám megint mosni fog az este. Ugyanaz a ruhát, mint tegnap.

Apám mindig ugyanolyan. Ettől függetlenül nyugtalan vagyok, ahogy közeledik. Valami idegenség sugárzik a ruhája alól. Mindig rám kacsint, amikor megjön valahonnan, amikor leülünk a vacsorához, amikor észreveszek egy üres sörösüveget a házban. Amikor cinkosok vagyunk. Most nem kacsint, még csak nem is mosolyog. Leül és nézi a hamust az asztalon. Mély lélegzetet vesz sokszor egymás után. Felkészül. Nem akarom, hogy beszéljen.

„Az olyan ember marad meg legtovább, aki nem akar nagyot méríteni. Nincsen

elhízva, de képes jókat enni. Várja az alkalmakat, de tartja a mértéket. Aki minden nap megiszik egy-két pohárral, és ehhez igazítja a tevékenységeit. Kiskanállal eszi a levest. Kis kortyokat szürcsöl. Mindig csak egy kicsit.”

3

Van az életben egy pillanat. Minden ember számára egyszer jön el. Ilyenkor az istenek elfordítják a fejüket, és a világ tökéletes szerkesztettsége megbonthatóvá válik a halandó számára. Komoly változásokra nincsen esély, de hozzátehet, elvehet, átalakíthat egy apró, szinte észrevehetetlen dolgot. Apámmal ez akkor történt meg, ott a helyi kocsmá kinti placcán, sörözés közben. Ez a szóáradat volt az, ami belőle jött. Igaz, bőven több volt, mint egy pillanat. Talán az istenek szerették apámat. Vagy egyszerűen csak unták már nézni. Bár valószínűleg az előbbi. Ki ne szerette volna apámat? Mind szerettük. Csak mindenki a maga módján, és senki sem tudott erről, amíg köztünk volt.

Ha apámra gondolok, csak részletek villannak fel előttem, azok is homályosak. Olykor kitisztul egy-egy darabjuk. Még most is megdöbbenek azon, hogy valami, amit határtalanul egyszerűnek hittem, amiről biztos tudást sejtettem, az végtelesen árnyalt és körülményes. Még mindig zavarónak találok, ha ilyen történik, mert egy ismeretlen állapotba kerülök, idegen érzések és gondolatok környékeznek meg. Félek tőlük. Akkor kezdődött ez a félelem, akkor éreztem elsőként a mélyről jövő változást, azt, hogy valamilyen irányba el kell mozdulni, és nincsen visszaút ahhoz az énhez, amellyel tűrhető viszonyt ápoltam, szóval abban a pillanatban történt mindez, amikor elolvastam az egyik versét.

Herédi Rebeka Nap és lámpa

tejszerű köd zuhant rá a városra
tejszerű, fehér lében úszol, mint születésed pillanatában.
az utcákon való haladás nehézkes, mert az ég sárga lámpáját lekapcsolták.
az ember azonban találékony,
régóta tudjuk: az eszköz a legjobb társa,
ötödik végtagként működik,
képes az önteremtésre.
így hát az ember létrehozta saját, személyre szabott,
szobánként elhelyezett napját
amiből –az eredetivel ellentétben –
többet is el tud helyezni egy szobában:
több naprendszerű bolygó.

az ember megteremtette a nap képmását
és minden szobába beköltöztette.
árammal felkapcsolod, és amikor nem akarod, hogy égjen,
lekapcsolod.

Úgy álltál ott...

úgy álltál ott, mint a templom ajtajából
arrébb állított hajléktalan temetés közben.
vártad a tapsot, a jelzést, hogy mehatsz.
mi mást várnál?
életed eddigi része csak volt:
egy vonal az életed,
a biztos pont a születésed, csomóban gyűlt össze az elején.
mert ugye valamikor el kell kezdeni.
hosszú, végtelenített vonalba futsz bele.
egy egyenest húzol magad után minden egyes lépteddél,
és rakódik rá a súly, mígnem elviselhetetlenné válik
a hátad mögött.
nem roskadsz össze. megállsz.
felnézel, és azt képzeled, már van sírod,
amin a kötőjel jelzi a következő biztosat,
hogy egyszer úgy kell arrébb állnod az életből,
mint mikor a hajléktalannak kellett a templom kapujából.

Vass Márton
Költözés

Te vagy az ágy,
 én a párna rajta,
 ő belém fojtja arcát,
 de benned maradva.
 Így futott ki, mint a lárma,
 nyitva maradt a kamra,
 onnan menekült át,
 egy késért a konyhába,
 ott ült, mint kirakatfény,
 tegnap is csak ránk várva,
 s majd, mint unott Prométheuszt,
 ruhástól láncoltam a kádba.
 Vizes lépte alatt a nappali padló,
 dombbá vált, míg ő a tüzet,
 elültette, mert van kandalló.
 a fotel előtt térdelve törölte,
 illatod, s DNS mintád onnan,
 hol idegesen izzadtál utoljára le;
 a házban igazából mindenhol.
 Majd felfalta a hűtő tartalmát,
 még a puffasztott rizsedet is,
 ami jól magába szívta
 leheletünk dús páratartalmát.
 A szobából elvitte a kedvenc tollad,
 nekem azt, amit a legjobban utáltam;
 most ezután, mégis mit utáljak annyira?
 Átkergettem a házon, adjon vissza mindent,
 a fejemből is hiányzik már valami, hát
 inkább leültünk ketten a toalett fedélre
 s emlékezni kezdtem, de már egészen másra,
 te nem jöttél aznap, de helyetted,
 itt volt a változás
 és beköltözött
 a lakásba.

Krajnyák Ádám
Az égszilánkárus

Kabátokat hozott a szél, végiglentek a házsoron, míg meg nem állapodtak itt, a kertben. A mellékházba valami öreg költözött be, azt mondja égszilánkárus, hibbant lehet. Először a lakrészt kell rendbe tennünk, így megegyeztünk vele, hogy addig ott maradhat. Az évekig száradt tapéta és a napégette linóleum kéregszerűen borította be a ház minden zegzugát. Alig kotyogtak a csövek a falban, pedig emlékszem, régen aludni sem lehetett tőlük. Lassan melegedtek át. Első éjjel sokat beszélgettünk a feleségemmel, még az öreg is bekéredzkedett nosztalgiázni; nem ismertük ugyan egymást, de errefelé nem igazán különböztek az emlékek. Beszélgettünk egészen hajnalig. Kakas híján egy háromujjú cigány járta végig a falut minden reggel valami rozzant hegedűvel – igaz járt az éjjel is, de akkor huhogva, mint ferdén bagoly a kőriságon. Már hallottuk, ahogy húzza, nyekergeti az utca végén, félbeszakítva ezzel az öreg egyik különös történetét: „Bocsásd meg Úr, hogy kései órán, ha nem is a hidegtől, de már rég nem volt alkalom, mikor legutóbb szóltam, közönnel fogadtak, s én balga, kabátokért. Hét tavaszt vártam erre is. Itt ülök a mellékházban azóta, hogy a hentes lánya átszokott a domboldalba hempergőzni titkos férfiakkal. Istenem, a Julika keblei. Nekünk még az anyjával jutott ugyanez. A féleszű férje meg csak azt nem porciózta ki, pedig micsoda jövedelem származhatott volna belőle. Emlékszem közkincs volt, s ha látom a közértben, úgy fest, még az ma is. Ezek az asszonyok töltötték meg titkokkal a falut, a világ pedig lassan vált misztikussá, ahogy az emberek látni kezdték egymás titkait. Vagy a magukét mindenben, azt nem tudom. De add Isten, hogy ez mindig így legyen, mert e nélkül nem lehetne jószág vagy igazság a földön, s nagy tisztánlátásunkban megszűnnénk.” Az öreg utolsó mondataiban már átitta hangját az asztali bor – s valami repedt hegedű kíséretével azokat imaként mormolta el.

Verebek húzták a napot fölfelé, majd póznákra ültek délben. A feleségemmel fél-napi munka után nehezen húzódtunk fel a cseresznyefára, ott ebédeltünk meg. A magokat pedánsan a szomszédba köptük. Kintebb nyári verőfény dicsérte a szel-
 lőt hűsnek, nyugodtnak az árnyat, majd két ág közt átszűrten az asszonyi lábon tűnt elő – mint szépség – a csillogás. Ekkor elnyűtt posztókabátban – alatta mérge-
 gesen feszülő atléta – szakállas úr lépett elő a mellékház ajtaján. Legyint, majd heveny karkörzéssel átsétál a házon, ki az utcára, el valahová. „Ki volt ez?” Jól tud-
 tam, hogy ki volt, meg is mondtam, „a Csillagász”. De azt nem tudtam, hogy mi járatban erre, pedig csak az én kertemen, házamon nyalábolt át. Az öreg, mintha csak a felmerülő kérdésre érkezett volna válaszul, a fa tövébe ült, kezében valami odvas, zöld pipával, s kezdte: „a Csillagász... de bizonyára úgy ismeri, mint akire

még apja idejében aggatták ezt a nevet gúnyból, mert nappal alig, inkább éjjelente búvik csak elő, s akkor is utcai lámpákra mászni, izzókról a bogarat hajkurászni el. Aki olyannyira különc, hogy inkább bolond volna. Ványadt testét ágyába temetve, ágyát egy üvegtetejű házban rejtegetve él, valahol a Hór-patak partján, kint az erdőben. Így ismeri bizonyára. Nos, nekem jó barátom, s való igaz, ráismerek én is e szóbeszédből, de híja van annak és fontos tévedései.” Hangját eresztve a pipába torkolt, s egy darabig csak hallgatott, hátha kijavítjuk.

Barna felhők gyűltek a füstjelekre, alattuk őzek ittak a pataknál; egy nagyobb bak figyelte őket, kinek az agancsán egy gerlepár lakott. A hátsó szomszédunk galambász, övéi lehettek, de annyit kiabáltak át a szomszédok a madarak meg a termés miatt, köztük mi is, mert máskülönben a mi cseresznyénket is ők eszik, hogy jobbnak látták, ha költöznek, gondolom. Most vihar jön, mégis nyugton ülnek. Mi azért szedelődzködni kezdtünk. Az öreg már bóbiskolt, a nejem úgy rázta föl – arcának redői, mint dunyhán, ha megvetik, simultak el, mikor ébredt – rosszat álmodhatott, zavartan kelt. Azzal bevittük és leültettük a komódnál, ott aztán mindent elmesélt:

„Még csak barázdák meg vetések voltak itt, mikor az első ház épült. Amolyan tátikás vályog, benne nagyhasú úgy meg nagyhasú férfi a feleségével. Csakhamar született is egy lányuk. Akkortájt a világ: két utca ferdén, a hullámozó földek hordalékaként odavetve, s metszetnél a ház, melyben családjával élt. Nem volt min ocsúdni, a lány gyorsan nőtt. Szőke tincsei, mint a kalászkok, beitták a földek illatát, hogy körötte csak úgy legyeskedtek a férfiak. Aztán le is telepedtek mind egy szálig, egyre több ház tűnt elő az oldalon, közel a miénkhez. Egyik kérő sem tágított. Akkor ismertem meg a Csillagászt is, mikor még a lányomnak udvarolt vagy csapta a szelet, ahogy tetszik. De később a lány tovább nőtt. Kinőtte a házat, az utcát, majd a földeket, mígnem már úgy tűnt, hogy a világ megy összébb, s nem ő az, aki nő. Tenyerében tartva figyelte azt, míg, mint porszem, kóricált, majd zsebébe tette, hol el nem tűnhetett. Akkor már ott voltam, ott az első ház előtt, s láttam én is a csillagokban kabátja réseit, a holdban egy, s a napban egy lyukat zsebén. Aztán láttam önt Asszonyom, fénylő bőrét és hullámozó kebleit, miközben lökdösött. Majd felsegített, bekísért és leültetett ide, hogy elmeséljem a Csillagász bolondságát és az álmomat, hogy a lányom a felesége volt.” Erre hegedűszó harsant, a madarak úgy dobták le magukat az ágról, mint ősszel a levél, a nejem könnyezett, én meg nem értettem semmit. Valamit titkolhat az öreg, gondoltam, hogy nem mondja, mit csináltak. Mire hozzáfűzte: „keddenként ultizunk”, és azal otthagytott.

Tóth Gergely

A második vágány mellett

Egy utam haza a Takta-közön át
vezetett, mint Agamemnón a szép,
de a halálnak szánt Iphigeneiát,
egy súlyos döntés áldozataként.

A kocsinkban terhes, nyárszagú lég.
Egy mezőnyárádi lány emeli
rám mogyoróbarna tekintetét
s a vonatot, mint a témát tereli.

Cigánysor, rét és vasútállomás
itt csupán horizontális rétegek.
sokszor látunk batuló anyukát,
ki Pestre szakadt földinknek integet.

Láttad ezt már, tudod mit ír a sorsod:
Elszakadnál de foglyul ejtett Borsod.

Hubai Gábor

Milyen szép

Február lett és nehéz erről bármit.
 Az utcakőre hull egy szakadt filmplakát,
 egy könnyülelkű nőre volna jó így várni
 s nem törődni azzal, hogy hazudja át
 a kócos kis estétől izzadt éjszakánkat,
 csak gyönyörködni benne és elmondani: Szép.
 Elfeledni mellette, hogy cimborám a bánat,
 s kicsit annak lenni, ami nem lehetnék.
 Egy idegen lakásból kiszurranni reggel,
 gyűrött, foltos ingben, félig józanul.
 Hazafelé másra nézni cinkos tekintettel,
 egészen addig, míg bele nem pirul.
 Kávéra meghívni és csábítgatni őt,
 de nem átverni vagy megbántani, tényleg,
 csak érezni, hogy milyen szép a délelőtt,
 csak érezni, hogy *milyen szép az, hogy élek.*

szégyenérzet nélkül

megjött a tél a depresszáns szerekekkel,
 szívem egy fals ritmusra hangolódik,
 megszokás lett minden áldott reggel,
 és nem jutok el *magamtól a jóig.*
 napjaim csupán olcsó tévedések,
 kettétört keresztek, kimustrált szavak:
 nyakamat már szorítják a kések,
 nyelvem alatt rozsda és salak.
 most kellene talán megbotlani végül,
 elvarrni a szálat, nem kezdeni mást,
 belátni mi voltam – szégyenérzet nélkül –
 Isten ráncos tenyerén egy véraláfutás.

Holló József

A lélek árján*... a hetvenéves Fecske Csabához*

Te tudod a titkot – mit csak oly kevesen:
 hogy a leírt szó hatalma az égig felérhet
 s a versek kínmámoros önkívületén
 ki lehet mondani – az *Igazat, a Szépet!*

Zsibonghat körötted az üresedő világ,
 a tiszta gondolatnak a durvaság nem árthat.
 Te így viszed magaddal azt, mit sorsod adott:
 tehetséget, sikert, nyugót, betegágyat.

Az élet már csak ilyen: kegyes és kegyetlen.
 Hol szakadt göncöt, hol ünneplőt ad rád.
 Van, aki irigyel. S van, ki rajong érted –
 mert érti az őszinte, emberhangú lírát.

A múlt őriző érték! A jövő meg reménység;
 hogy tovább szelídíted a gorombuló létet.
 A múlás tékozolhat, de Te fáklyaként lobogsz.
 Hát írd, amíg a líra csonkig el nem éget!

Tudom, az önfeloldás sebez, de bekötni is képes.
 Ez a sorsa annak, ki a mély-magast feszgeti!
 Ki a lélek árján úsztatja álmait
 és az elszökő időt a versein pereli,

hogy kimondhassa mindazt, mit a szívében cipel
 míg az öröklétből egy darabkát átölel.